

Nijlganskuikens succesvol opgevoed door een Soepeend

Klaas van Dijk

In 2009 werden in het Noorderplantsoen in de stad Groningen kuikens van een Wilde Eend *Anas platyrhynchos* opgevoed door een paartje Nijlganzen *Alopochen aegyptiacus*. Van de vijf kuikens werd uiteindelijk een vliegvlug (Van Dijk 2011). In de zomer van 2013 vond iets soortgelijks plaats, maar nu waren de rollen omgekeerd. Dit artikel documenteert het geval met waarnemingen tot en met half augustus 2014.

De waarnemingen

Op zondag 8 september 2013 ontdekte Jan Faber bij de middelste vijver van de Gorechtkade (53°13'30.37"N; 06°34'42.46"E) in de stad Groningen een vrouwtje Soepeend *Anas platyrhynchos* forma *domesticus* met twee ongewone kuikens. Hij determineerde ze als nijlganskuikens. Ana Buren en ik zijn de volgende

dag gaan kijken. De kuikens aten uit de hand. Ze waren ongeveer vijf weken oud en de Soepeend was in de slagpenrui (foto 1). De Soepeend had geen andere kuikens en was mank aan de linkerpoot. Andere Nijlganzen waren niet in de buurt. In de weken erna zijn we regelmatig gaan kijken. Beide kuikens groeiden voorspoedig op. Andere Nijlganzen hebben we nooit in de buurt gezien.

Foto 1. Kuikens van Nijlgans met adoptiemoeder langs de Gorechtkade in de stad Groningen, 9 september 2013

Foto: Ana Buren

Foto 2. Nijlgans RKW3 met vissnoer om beide poten bij de Floresvijver in de stad Groningen, 12 december 2013

Op 22 november zijn beide vogels door Frank Majoor gevangen en voorzien van kleurringen. Beide konden toen al vliegen. De ene vogel kreeg rood K / wit 2 (RKW2) met de metalen ring Arnhem 8.058.383, de andere vogel kreeg rood K / wit 3 (RKW3) met Arnhem 8.058.384. Beide hadden een vleugellengte (maximaal gestrekt) van 368 mm. Op grond van het geluid zijn het vrouwtjes.

Op 24 november kon ik de vogels niet vinden. Bij de middelste vijver zat toen wel een paartje ongeringde Nijlganzen op het eendenhokje. Op 4 december zaten de kuikens wel weer langs de Gorechtkade. RKW3 was mank en kon niet goed op de linkerpoot staan. De oorzaak was onduidelijk. Er was nog geen sprake van het vissnoer dat Ana Buren zes dagen later zou opmerken. RKW3 zat toen bij de Floresvijver (950 meter naar noordwest) met om beide poten een vissnoer. Op 12 december had RKW3 nog steeds het vissnoer om de poten (foto 2). Ana heeft toen, samen met omwonenden, pogingen gedaan de vogel te vangen, maar dat lukte niet. Ook mensen van de dierenambulance konden de vogel niet vangen. Op 13 december ben ik zelf gaan kijken. RKW3 liep erg mank, maar had geen vissnoer meer om de poten. De vogel zag er flink ziek uit en had geen zin in eten.

Op 16 december was de toestand van RKW3 iets verbeterd. Op 18 december was ze nog flink mank aan de linkerpoot. Ze at toen goed en kon prima vliegen. In de weken erna is RKW3 langzaam aan weer helemaal opgeknapt. Uiteindelijk was er niets meer van te merken dat ze een tijdlang erg mank was geweest. Vaak waren beide vogels bij elkaar in de buurt, meestal bij de

Floresvijver. Op 15 maart 2014 werden ze allebei nog hier gezien. Op de avond van 29 april zag ik RKW2 in de wijk Paddepoel, bij de kruising van de Wilgenlaan met de Dierenriemstraat. De vogel was alleen en stond luid roepend aan de rand van het water. Op 4 mei en op 9 mei zat RKW2 bij de Mispelflat.

Op 16 en op 29 juni zag Jan Faber RKW2 en RKW3 in het Molukkenpark. Zelf zag ik ze hier op 5 juli. De vijver in het Molukkenpark ligt ongeveer 1200 meter NNW van de middelste vijver van de Gorechtkade. Beide vogels hebben hier hun slagpennen geruid. Nijlganzen hebben een simultane slagpenrui en kunnen dan ongeveer een maand niet vliegen. RKW3 heeft half juli haar oude slagpennen laten vallen. Op 12 augustus waren de nieuwe slagpennen al weer voor een groot deel uitgegroeid (foto 3). RKW2 was toen nog niet in de slagpenrui (foto 4). Op 19 augustus had RKW2 de slagpennen ook laten vallen. In het Molukkenpark zaten beide vogels vaak in de buurt van een groepje Soepeenden.

Foto 3. Nijlgans RKW3 in de slagpenrui in het Molukkenpark in de stad Groningen, 12 augustus 2014

Territoriale Nijlganzen in 2012 en 2013

In 2013 en in de jaren ervoor hebben Nijlganzen niet met succes gebroed langs de Gorechtkade. Wel verbleven er in 2012 en in 2013 korte tijd meerdere territoriale paartjes bij het eendenhokje op de middelste vijver. Hieronder bevond zich een ongeringd paartje en een paartje met een gekleurd vrouwtje (WTY5, geboren in 2010 in de Orionvijver). Dit vrouwtje heeft zowel in 2012 als in 2013 een flinke tijd in het eendenhokje op de Floresvijver gebroed, in beide jaren zonder succes.

Succesvol broeden in 2014

In 2014 hebben Nijlganzen wel met succes langs de Gorechtkade gebroed. Op 7 maart zag ik een wakend mannetje bij de middelste vijver. Enige minuten later kwam zijn vrouwtje aanvliegen. Het was een vogel met

Foto 4. Nijlgans RKW2 in het Molukkenpark in de stad Groningen, 12 augustus 2014

Foto: Klaas van Dijk

bleke poten en een kale plek op de buik, die meteen ging foerageren. Dit zijn duidelijke aanwijzingen dat zo'n vrouwtje ergens zit te broeden. Beide vogels waren ongeringd. Het is dus onduidelijk of het in 2013 om dezelfde vogels ging. Op 18 maart zag ik de vogels opnieuw. Nadat ik enige tijd had gewacht, vloog het vrouwtje terug naar haar nest. Het nest zat in een gat in de stam van een treurwilg. Dit gat zat op een hoogte van een meter of drie boven de grond. De treurwilg staat langs het zuidelijke deel van de middelste vijver. In de tweede helft van de middag van 5 april zag ik alleen de wakende man, er waren toen nog geen kuikens. Op de avond van 6 april waren er vijf kuikens.

Op 3 juni waren er nog steeds vijf kuikens. De Soepeend was toen ook aanwezig en had geen jongen. Ze had nog steeds een erg manke linkerpoot. De Soepeend stond op een meter of tien van de familie Nijlganzen, maar de vogel leek er geen binding mee te hebben. Alle vijf kuikens zijn uitgevlogen. Op 17 juni heeft Frank Majoor het vrouwtje en twee van de kuikens gevangen en voorzien van kleurringen, het vrouwtje met RPW4 en de kuikens met RPW5 en RPW6. Een ander ongeringd paartje heeft in 2014 succesvol gebroed in het eendenhokje op de Floresvijver. Ook dit vrouwtje is op 17 juni gevangen door Frank Majoor, ze draagt nu de kleurringen RPW3. Op 11 juli kreeg dit paartje vijf kuikens. Half augustus waren hier nog drie van in leven. Het is voornamelijk onbekend of en waar het vrouwtje WTY5 in 2014 heeft gebroed.

Discussie

De adoptie werd pas ontdekt toen de kuikens een dikke maand oud waren. Het is daardoor niet duidelijk hoe, op wat voor manier en wanneer de adoptie tot stand kwam. Het is ook onbekend of de Soepeend wellicht eerst eigen kuikens had. Mogelijk had een Nijlgans eieren gelegd in het eendenhokje (of in de boomholte die in 2014 werd gebruikt) en zijn deze eieren vervolgens door de Soepeend uitgebroed. Andere scenario's zijn ook mogelijk. In 2009 werden de ontwikkelingen wel vanaf de geboorte van de kuikens gevolgd (Van Dijk 2011). Daardoor was duidelijk dat het paartje Nijlganzen vanaf het begin alleen kuikens van een Wilde Eend bij zich had. Uiteindelijk werd er een kuiken vliegvlug. De verdere lotgevallen zijn onbekend, want de vogel was niet individueel herkenbaar.

Bij een recent geval bij Grote Canadese Ganzen *Branta canadensis* in het Boeremapark in Haren werden de ontwikkelingen ook vanaf het begin gevolgd (Hulscher & Voslamber 2013). Het paartje Grote Canadese Ganzen had vier eigen jongen en twee jongen van een witte Soepgans *Anser anser* forma *domesticus*. Eén witte Soepgans werd na enkele weken dood gevonden. De andere vijf kuikens werden vliegvlug. De witte Soepgans werd geringd. Daardoor werd in de loop van 2014 duidelijk dat de vogel aansluiting had gevonden bij een groep witte Soepganzen in het Boeremapark. De toekomst zal leren of RKW2 en RKW3 gepaard raken met een soortgenoot, of dat ze aansluiting zoeken bij Wilde Eenden.

De Vries & Bijlsma (2011) beschrijven een waarneming van een nijlgansei dat door een Buizerd *Buteo buteo* werd uitgebroed. Twee dagen later lag het kuiken dood op het nest. De auteurs geven aan dat tegenwoordig regelmatig eieren van Nijlganzen op nesten van roofvogels worden gevonden, maar dat kuikens uit dergelijke eieren het niet redden. Het geval bij de Gorechtkafe laat zien dat nijlganskauikens het wel kunnen redden als ze door een Wilde Eend (Soepeend) worden grootgebracht.

Het eerder beschreven geval in Groningen (Van Dijk 2011) geeft aan dat Nijlganzen ook kuikens van een andere soort kunnen grootbrengen. Er zijn andere gevallen van dit gedrag. In Roermond werd door een paartje Nijlganzen een eigen kuiken en een kuiken van een Grauwe Gans *Anser anser* grootgebracht (Rob Voesten & Jeroen Nagtegaal). In Bad Neuenahr-Ahrweiler, ten zuiden van Bonn, werden twee kuikens van een Wilde Eend grootgebracht (Stetzuhn 2010). De Nijlgans in Duitsland had een nest met zeven eieren (vijf eigen eieren, twee eendeneieren). Alle zeven kuikens werden vliegvlug. Alle vier gevallen van adoptie vonden plaats bij vrijlevende Nijlganzen in stadsparken. Nader onderzoek moet uitwijzen hoe frequent het gedrag is, zowel vanuit de kant van de Nijlgans als donor als vanuit de kant van de Nijlgans als ontvanger, en in hoeverre dit gedrag alleen voorkomt bij Nijlganzen in het stedelijk milieu. Lyon & Eadie (1991) en Beauchamp (1998) geven aan dat niet bekend is dat kuikens van Nijlganzen door een andere soort kunnen worden opgevoed. Daar staat tegenover dat tot nu toe relatief weinig is gepubliceerd over de broedbiologie van de Nijlgans (Cramp & Simmons 1980, Gyimesi & Lensink 2010).

Dankwoord

Dank aan Jan Faber voor het snel doorgeven van zijn waarneming, dank aan Ana Buren voor de fotografie en grote dank aan degene (diegenen) die Nijlgans RKW3 heeft (hebben) bevrijd van het vissnoer. Dank ook aan Frank Majoor voor het ringen van de Nijlganzen in het kader van zijn RAS-Nijlganzen project. Verder wordt iedereen bedankt voor het doorgeven van waarnemingen en voor de hulp bij het schrijven van deze bijdrage. Aflezingen van gekleurringde Nijlganzen zijn altijd erg welkom. Alles graag invoeren op www.geese.org of per e-mail opsturen naar Frank Majoor (f.majoor5@upcmail.nl).

Summary

Adoption of two chicks of an Egyptian Goose by a domestic Mallard On 8 September 2013, Jan Faber

recorded two goslings of an Egyptian Goose *Alopochen aegyptiaca* guarded by a female domestic Mallard *Anas platyrhynchos* in the city of Groningen, The Netherlands. There were no ducklings. Both goslings were just over one month old. The duck was in wing moult at that time (photo 1, taken on 9 September 2013). Both goslings fledged. They were colour-ringed on 22 November 2013. Both were females, both were already able to fly on that day (wing length 368 mm for both individuals, maximum chord). A few weeks later one of the birds got entangled in a fishing line (photo 2, taken on 12 December 2013). The fishing line was removed and a few months later the bird had fully recovered. Both moulted their primaries in a nearby city park (photos 3-4, both taken on 12 August 2014). RKW3 started with moulting its flight feathers in mid-July, RKW2 started in mid-August. It is unknown what initiated the adoption, though at least two pairs of Egyptian Geese showing territorial behaviour were recorded visiting the site. An unringed pair of Egyptian Goose raised five goslings at this site in the spring of 2014. The domestic Mallard was still present in June 2014. She had no ducklings at that time and she did not seem to interact with the breeding pair of Egyptian Goose. Time will tell if both adopted Egyptian Geese will mate with a Mallard or with another Egyptian Goose.

Literatuur

- Beauchamp, G. 1998. The relationship between intra- and interspecific brood amalgamation in waterfowl. *The Condor* 100: 153-162.
- Cramp, S. & K. Simmons 1980. *The Birds of the Western Palearctic*, vol. 1 (herdruk). Oxford.
- van Dijk, K. 2011. Een geval van adoptie van kuikens van Wilde Eend door Nijlgans. *De Grauwe Gans* 39: 70-73.
- Gyimesi, A. & R. Lensink 2010. Risk analysis of the Egyptian Goose in The Netherlands. Rapport 10-029. Bureau Waardenburg, Culemborg.
- Hulscher, J. & B. Voslamber 2013. Dilemma in een ganzenfamilie. *Limosa* 86: 240-242.
- Lyon, B. & J. Eadie 1991. Mode of development and interspecific avian brood parasitism. *Behavioral Ecology* 2: 309-318.
- Stetzuhn, H. 2010. Ein außergewöhnlicher Anblick: halb Nilgans halb Stockente. NABU, Kreisverband Ahrweiler (<http://pohl-aw.de/nabu-aw/files/10-10-30.php> bezocht 4 juni 2014).
- de Vries, C. & R. Bijlsma 2011. Nijlganspul uitgebroed door een Buizerd. *De Takkeling* 19: 76-80.

Klaas van Dijk - Groningen
klaas.vdijk@hetnet.nl